

บทที่ 8

กฎหมายและบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสหกรณ์

ด้วยความมีลักษณะเฉพาะตัวของสหกรณ์ มีอุดมการณ์ หลักการ ที่แตกต่างจากองค์การอื่น ๆ ทำให้มีกฎหมายบัญญัติขึ้นเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นพิเศษ ผู้เขียนจึงเพิ่มเติมบทที่ว่าด้วยกฎหมายและบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสหกรณ์ ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการสำคัญ คือ ประการแรก ให้เข้าใจในเนื้อหาของกฎหมาย ตั้งแต่ความจำเป็น ความเป็นมา รูปแบบของกฎหมายสหกรณ์ ประการที่สอง ด้วยพระราชบัญญัติสหกรณ์ ที่ใช้ในปัจจุบัน ถูกตราขึ้นสอดคล้องกับลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์ จึงเชื่อว่า น่าจะทำให้เห็นถึงกรอบแนวทางปฏิบัติของสหกรณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

กฎหมาย ถือเป็นเครื่องมือของรัฐบาลอย่างหนึ่งที่ใช้ควบคุม รองรับ และให้แนวทางปฏิบัติแก่คนในสังคม กฎหมายสหกรณ์ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นใช้เฉพาะกับสหกรณ์ ดังนั้น จึงไม่อาจนำเอาบทบัญญัติของกฎหมายทั่วไปมาบังคับใช้ ถึงกระนั้น กฎหมายสหกรณ์ที่ดีจะต้องตราขึ้นโดยหลักกฎหมายทั่วไปเป็นพื้นฐาน ที่สำคัญคือ ใช้ฐานคิด หรืออุดมการณ์สหกรณ์ ได้แก่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยผ่านการรวมกันเป็นคณะบุคคล (mutual assistance through association) รวมถึงหลักการสหกรณ์สากล เป็นแนวทางในการตราเป็นกฎหมายสหกรณ์

บทบาทของกฎหมายสหกรณ์

กฎหมายสหกรณ์ มีบทบาทสำคัญหลายประการด้วยกัน คือ (ดารณี เชนฮอลด์ , 2530)

1. กำหนดแนวทางการดำเนินงานของสหกรณ์หนึ่ง ๆ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งอุดมการณ์สหกรณ์ เพื่อยกระดับเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาให้กับชุมชน
2. ป้องกันบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใช้สหกรณ์เป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์จากการเป็นเจ้าของสหกรณ์มากกว่าความมุ่งหวังที่จะใช้บริการจากสหกรณ์
3. ช่วยสนับสนุนการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในหลาย ๆ ด้าน ดังนี้
 - ก. กฎหมายสหกรณ์มีส่วนส่งเสริมและป้องกันอุดมการณ์ของขบวนการสหกรณ์
 - ข. กฎหมายสหกรณ์ได้มีส่วนกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสหกรณ์กับรัฐและสหกรณ์กับสมาชิก
 - ค. กฎหมายสหกรณ์มีส่วนสนับสนุนในเรื่องของความรับผิดชอบและหน้าที่การจัดการองค์การสหกรณ์ต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบของกฎหมายสหกรณ์

การกำหนดกฎหมายที่ใช้บังคับสำหรับสหกรณ์ในประเทศต่าง ๆ มีรูปแบบที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความเป็นมา และลักษณะสหกรณ์ รวมถึงการถ่ายถอดรูปแบบจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งอาจพอแบ่งรูปแบบของกฎหมายสหกรณ์ได้ดังนี้ (อาบ นคะจัด, 2544 : ดารณี เชนฮอลล์, 2530)

1. รูปแบบกฎหมายที่ไม่มีการออกใช้เป็นพิเศษ มีหลายประเทศที่ไม่มีการตรากฎหมายสหกรณ์ใช้เป็นพิเศษ เช่น ประเทศเดนมาร์ก นอร์เวย์ เป็นต้น ประเทศทั้งสอง สหกรณ์ต้องดำเนินการภายใต้บทบัญญัติกฎหมายทั่วไปว่าด้วยองค์การธุรกิจ เช่น หุ้นส่วน และบริษัท ภายใต้กฎหมายพาณิชย์ และกฎหมายภาษีอากร องค์การธุรกิจแบบสหกรณ์จึงต้องมีข้อบังคับเป็นพิเศษ นอกจากนี้ ในประเทศอาร์เจนตินา ก่อนปี พ.ศ. 2516 ก็ไม่มีกฎหมายสหกรณ์เป็นพิเศษ กฎหมายพาณิชย์ที่บังคับใช้ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันกับลักษณะของสหกรณ์ จนทำให้ต้องมี การตรา กฎหมายสหกรณ์ต่อมา เป็นต้น

2. รูปแบบกฎหมายสหกรณ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในบางประเทศ แม้จะไม่มีกฎหมายสหกรณ์ตราไว้ใช้ แต่ก็มีส่วนหนึ่งในบทบัญญัติของกฎหมายนั้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์ เช่น ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ มีหมวดพิเศษว่าด้วยการจัดตั้งสหกรณ์ ที่แตกต่างจากการจัดตั้งองค์การธุรกิจธรรมดาในประมวลกฎหมายแพ่ง พ.ศ. 2424 และมากำหนดกฎหมายเกี่ยวกับโครงสร้างภายในของสหกรณ์ไว้ในปี พ.ศ. 2454 ประเทศเบลเยียมมีกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ ในปี พ.ศ. 2416 วางหลักเกณฑ์ให้สหกรณ์เป็นองค์การประเภทหนึ่งขององค์การ 7 ประเภท เช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศอิตาลี และประเทศนิการากัว

3. รูปแบบกฎหมายสหกรณ์ที่ตราไว้โดยเฉพาะ มีหลายประเทศที่ให้ความสำคัญกับสหกรณ์ โดยออกกฎหมายสำหรับสหกรณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะ ที่สามารถใช้ได้กับสหกรณ์ทุกประเภท เช่น บางประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษในแอฟริกา และเอเชีย บางประเทศในลาตินอเมริกา ได้แก่ ฮอนดูรัส กัวเตมาลา เป็นต้น รวมถึงประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ยังมีบางประเทศ ที่ได้ออกกฎหมายพิเศษไว้สำหรับสหกรณ์แต่ละประเภทเลยทีเดียว เช่น ประเทศญี่ปุ่น มีกฎหมายพิเศษเฉพาะสหกรณ์รายประเภท เช่น กฎหมายสหกรณ์การเกษตร กฎหมายสหกรณ์ประมง กฎหมายสหกรณ์ช่างฝีมือ กฎหมายอุตสาหกรรมขนาดย่อม เป็นต้น

วิวัฒนาการของกฎหมายสหกรณ์ต่างประเทศ

ในยุคต้น ๆ ของการกำเนิดสหกรณ์ ไม่ว่าจะเป็นร้านสหกรณ์รอชเดลของผู้นำอันเทียงกรรมในประเทศอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1844 หรือ สหกรณ์เครดิตของโรฟไฟเฟเซน และซูลท์ เดลิทซ์ ในประเทศเยอรมัน ในปี ค.ศ. 1859 ยังไม่ได้มีการตรากฎหมายสหกรณ์ขึ้นใช้เป็นพิเศษแต่อย่างใด ทั้งนี้องค์การที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสหกรณ์ ได้มีมาก่อนหน้านั้น ในรูปของสมาคมสงเคราะห์เพื่อน (Friendly Society) ในประเทศอังกฤษ ที่ต้องการช่วยเหลือกลุ่มคนงานด้วยกัน ที่จดทะเบียนตาม

พระราชบัญญัติฉบับแรกที่เรียกว่า “พระราชบัญญัติเพื่อส่งเสริมสมาคมสงเคราะห์เพื่อน” ในปี ค.ศ. 1793 อย่างไรก็ตาม ร้านสหกรณ์หรือสหกรณ์อื่น ๆ ก็ยังไม่อาจจดทะเบียนตามกฎหมายนี้ได้ เพราะพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ไม่ได้ระบุความมุ่งหมายทางเศรษฐกิจไว้จนกระทั่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสมาคมสงเคราะห์เพื่อน ในปี ค.ศ. 1846 เพิ่มอนุมาตราที่ว่าด้วยการลงทุนหาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ (Frugal investment clause) จึงถือเป็นกฎหมายฉบับแรกที่รับรององค์การเพื่อประกอบการค้าขายร่วมกัน อย่างเป็นทางการ ซึ่งรวมถึงสหกรณ์ด้วย

ต่อมาในปี ค.ศ. 1852 มีการออก “พระราชบัญญัติสมาคมอุตสาหกรรมและการเลี้ยงชีพ” (The Industrial and Provident Societies Act) ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายสหกรณ์ฉบับแรกของโลก ที่เน้นไปยังสมาคมอุตสาหกรรม ให้จัดสรรกำไรไว้เพื่อการภายใน แต่ก็มิบัญญัติเกี่ยวกับสหกรณ์ที่สามารถใช้กับสหกรณ์ได้ทุกประเภท มีนายทะเบียนคนเดียวกันกับสมาคมสงเคราะห์เพื่อน บทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมสหกรณ์ (ไม่มีของชุมนุมสหกรณ์) การจ่ายเงินปันผล (ไม่เกินร้อยละ 5 ต่อปี) การถือหุ้น (ไม่เกิน 100 ปอนด์) และความรับผิดชอบในหนี้สินของสหกรณ์ (ไม่ต้องรับผิดชอบเมื่อพ้นกำหนด 2 ปีนับแต่ออกจากสหกรณ์) เป็นต้น กฎหมายฉบับนี้ได้มีการแก้ไข และรวมบทบัญญัติต่าง ๆ เข้าด้วยกันหลายครั้ง ข้อพึงสังเกตที่สำคัญอันหนึ่ง คือ กฎหมายสหกรณ์ของอังกฤษมิได้ใช้คำว่าสหกรณ์ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวตั้งแต่ฉบับแรก ๆ จนถึงปัจจุบัน แต่ยังคงเรียกขานตามกฎหมายว่า “สมาคมอุตสาหกรรมและการเลี้ยงชีพ”

ส่วนในประเทศเยอรมัน ชูลท์ เดลิทซ์ ผู้นำสหกรณ์เครดิตในเมือง เป็นทั้งนักกฎหมาย และวุฒิสมาชิกของประเทศปรัสเซีย จึงร่างกฎหมายโดยอาศัยพระราชบัญญัติสมาคมอุตสาหกรรมและการเลี้ยงชีพ ของอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. 1852 ในปี ค.ศ. 1867 โดยประกาศใช้ในปรัสเซียเท่านั้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1871 จึงประกาศใช้ในประเทศเยอรมัน กฎหมายฉบับนี้ ใช้ได้กับสหกรณ์ขั้นปฐมเท่านั้น (Primary Societies) สหกรณ์เป็นแบบความรับผิดชอบไม่จำกัด เจ้าหนี้สามารถเรียกร้องการชำระหนี้จากสมาชิกของสหกรณ์ได้ทุกคน ต่อมา ในปี ค.ศ. 1889 จึงมีการแก้ไขตามคำแนะนำของชูลท์ เดลิทซ์ ซึ่งเขียนไว้เมื่อ ปี ค.ศ. 1883 ให้เปลี่ยนเป็นรับผิดชอบอีก 2 ปี หลังจากออกจากสหกรณ์แล้วเท่านั้น นอกจากนี้ยังให้สหกรณ์ขั้นปฐมตั้งชุมนุมสหกรณ์ได้ เป็นต้น

นอกจากกฎหมายสหกรณ์ของอังกฤษและเยอรมัน ซึ่งถือว่าเป็นต้นกำเนิดของกฎหมายสหกรณ์แล้ว ยังมีกฎหมายสหกรณ์ในประเทศอื่น ๆ อีก เช่น ประเทศญี่ปุ่นได้ตรากฎหมายสหกรณ์ฉบับแรกเมื่อ ปี ค.ศ. 1900 เป็นกฎหมายผสมแบบละติน มีลักษณะประมวลกฎหมายคล้ายกับแบบยุโรปภาคกลาง โดยเฉพาะของเยอรมัน กฎหมายนี้ถือเป็นกฎหมายหลัก (Basic Law) โดยมีพระราชกฤษฎีกา และกฎกระทรวง ตามกฎหมายนี้ เช่น เรื่องการให้เงินกู้ การส่งสินค้าออก การประมง การป่าไม้ การชลประทาน การธนาคาร เป็นต้น ต่อมาในปัจจุบันได้มีการออกกฎหมายแยกสำหรับสหกรณ์แต่ละประเภท เช่น กฎหมายสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น สำหรับในประเทศอินเดีย มีการตราพระราชบัญญัติสหกรณ์เครดิตขึ้น

(Cooperative Credit Societies Act) โดยอาศัยกฎหมายของประเทศเยอรมันและอังกฤษดังกล่าว แล้วเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้ง และการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐบาล ได้แก่ กรมสหกรณ์ เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมการสหกรณ์ มีการพัฒนาไปเป็นลำดับ โดยถูกนำไปใช้ในประเทศต่าง ๆ ที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษ เช่นเดียวกับ อินเดีย อาทิ บอสสะวานา ฟิจิ กานา อีสราเอล เคนยา มาเลเซีย มอลต้า ไนจีเรีย ปากีสถาน สิงคโปร์ ศรีลังกา ยูกันดา แซมเบีย เป็นต้น และตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 ถึง ค.ศ. 1925 มีการประกาศใช้กฎหมายสหกรณ์ ในยุโรปหลายประเทศ แคนาดา อเมริกา และ ออสเตรเลีย กฎหมายฉบับแรกที่ใช้ในลาตินอเมริกา ได้แก่ กฎหมายสหกรณ์ในประเทศอาร์เจนตินา ในปี ค.ศ. 1926 และประเทศเม็กซิโก ในปี ค.ศ. 1927

ประวัติความเป็นมากฎหมายสหกรณ์ไทย

วิวัฒนาการของกฎหมายสหกรณ์ไทย มีความสอดคล้องกับกฎหมายสหกรณ์ในประเทศอังกฤษ กล่าวคือ เป็นกฎหมายที่ใช้พระราชบัญญัติสมาคมบังคับใช้ก่อน โดยมีได้มีความมุ่งหมายทางเศรษฐกิจเลย พระราชบัญญัติสมาคม พ.ศ. 2457 ที่ตราขึ้นในรัชกาลพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ประกาศ ณ วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2457 ที่มีอยู่ 37 มาตรา ถือเป็นต้นกำเนิดของกฎหมายสหกรณ์ แต่ก็ไม่ได้มีบทบัญญัติไว้สำหรับการสหกรณ์โดยเฉพาะ ต่อมา มีการตราพระราชบัญญัติสมาคมเพิ่มเติม พ.ศ. 2459 จึงเป็นปีเดียวกับที่มีการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นแห่งแรกในประเทศไทย คือ สหกรณ์วัดจันทร์ ไม่จำกัดสินใช้ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2459 โดยมีคำปรารภในการออก พระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่า

“...ทรงพระราชปรารภ การเกื้อหนุนประชาราษฎร์ ซึ่งประกอบกิจกรรม การค้าขาย ทรงพระราชดำริว่า สหกรณ์ คือ สมาคมชนิดที่ราษฎรผู้ทำการเพาะปลูก และหากินด้วยการทำของขายรวบรวมกันตั้งขึ้น เพื่อยังความจำเป็นให้เกิดแก่หมู่ ด้วยวิธีรวมกำลังกัน บำรุงตนเอง และประหยัดค่าใช้จ่ายแต่ที่พอควร มิใช่ตั้งขึ้นเพื่อหากำไรมาจำแนกในสมาชิกนั้น....”

พระราชบัญญัติสมาคมฉบับนี้ ได้ให้ใช้คำว่า สมาคมสหกรณ์ แทนคำว่า สมาคมเฉย ๆ ระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบสหกรณ์ คือ กรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ และนายทะเบียนสหกรณ์คนแรก ได้แก่ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ โดยสมาคมสหกรณ์ที่จดทะเบียนเป็นชนิดไม่จำกัดสินใช้ คือ สมาชิกทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อหนี้สินทั้งหมดของสหกรณ์โดยไม่จำกัด สหกรณ์ในประเทศไทยจึงใช้คำว่า “สมาคมสหกรณ์” เป็นเวลาถึง 12 ปี เช่นเดียวกับกฎหมายสหกรณ์ต่างประเทศที่ใช้คำว่า Cooperative Societies Act ในปี พ.ศ. 2471 จึงมีการตราพระราชบัญญัติสหกรณ์ขึ้นเฉพาะ เรียกว่า พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471 ประกาศเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2471 มี 34 มาตรา เป็นปีที่ 4 ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ที่ทรงปรารภว่า

“...พระราชารัฐ ผู้ประกอบการเพาะปลูก และจำพวกอื่น ๆ ที่มีกำลังทรัพย์น้อย แต่มีความต้องการอย่างเดียวกัน ทรงพระราชดำริว่า หมู่ชนนั้น ๆ ควรได้รับอุดหนุนให้ตั้งสหกรณ์ขึ้นอีก เพื่อให้เกิดการประหยัดทรัพย์ การช่วยซึ่งกันและกัน และช่วยตนเอง เป็นทางอีกทางหนึ่ง ซึ่งเผยแผ่ความจำริญทรัพย์ และจำริญธรรมในบ้านเมืองให้ยิ่งขึ้น...”

หลังจากนั้นมีการแก้ไขพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471 ขึ้น ในปี พ.ศ. 2476 และ พ.ศ. 2477 จนถึงปี พ.ศ. 2511 รวม 40 ปี จึงมีการตราพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 ขึ้นใช้ โดยนำบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471 มาบรรจุใหม่ และเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมให้ชัดเจน ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 จึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมในบางมาตราเท่านั้น จนกระทั่งหลังสุด ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 โดยตราพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ขึ้นใช้แทนนับเวลา รวมได้ 31 ปี ทั้งนี้อาจลำดับกฎหมายสหกรณ์ที่เป็นหลักสำคัญได้ดังนี้

- 1) พระราชบัญญัติสมาคม พ.ศ. 2457
- 2) พระราชบัญญัติสมาคมเพิ่มเติม พ.ศ. 2459
- 3) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2471
 - 3.1) พระราชบัญญัติสหกรณ์แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2476
 - 3.2) พระราชบัญญัติสหกรณ์แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2477
 - 3.3) พระราชบัญญัติสหกรณ์แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2477 (ฉบับที่ 2)
- 4) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511
 - 4.1) พระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2524
- 5) พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

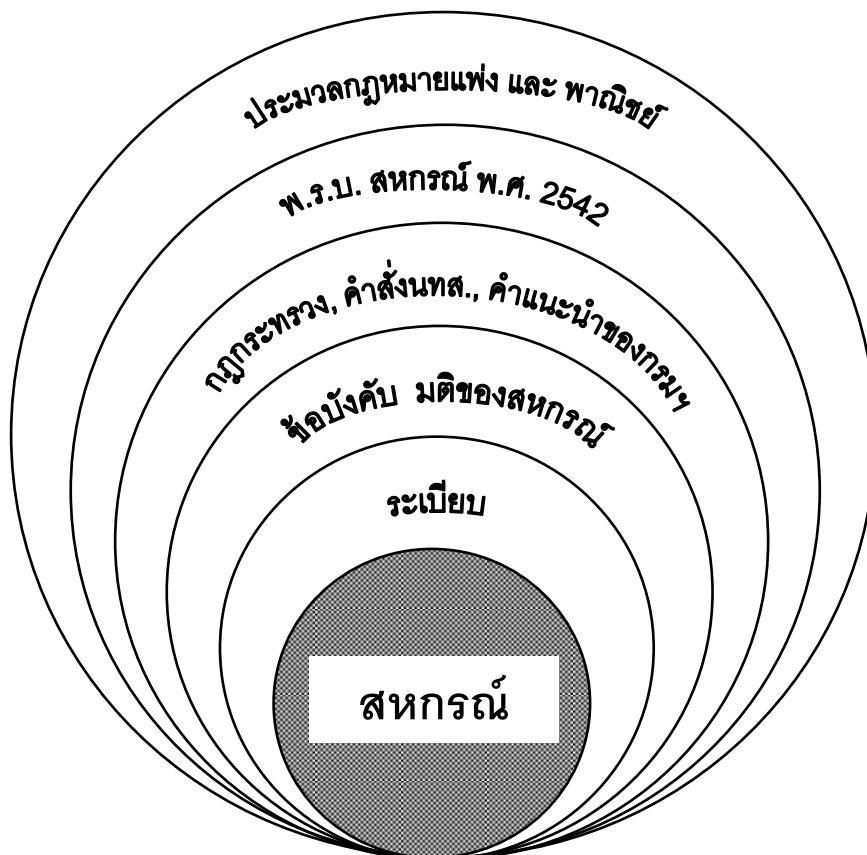
กฎหมายสหกรณ์ที่เป็นพระราชบัญญัติสหกรณ์ตั้งแต่ฉบับแรก ๆ ถือเป็นกฎหมายแม่บทบัญญัติอุดมการณ์ หลักการ สำหรับสหกรณ์ทุกชนิด ทุกประเภท ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีการบางอย่างได้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา อย่างไรก็ตาม ยังมีกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์อีกหลายฉบับ เช่น

- 1) พระราชบัญญัติที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2485
- 2) พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการสหกรณ์ พ.ศ. 2486
- 3) พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 ทั้งนี้ไม่นับรวมถึงพระราชกฤษฎีกา ประกาศของคณะปฏิวัติ และกฎกระทรวงอีกจำนวนมาก

ลำดับชั้นของกฎหมายที่สหกรณ์ต้องยึดถือ

การดำเนินงานของสหกรณ์ อยู่ภายใต้กฎหมายไทย โดยมีกฎหมายต่าง ๆ เป็นตัวกำหนดแนวทางปฏิบัติ จากประวัติ ความเป็นมาของกฎหมายสหกรณ์ไทยดังกล่าวแล้วนั้น ผู้เขียนได้เรียบเรียงโดยเน้นกฎหมายหลักของสหกรณ์ ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในบริบทของผู้ปฏิบัติงานสหกรณ์แล้ว มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ไม่น้อย ซึ่งต้องยึดถือเป็นกรอบในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ต้องให้ลำดับความสำคัญ หรือลำดับชั้นของกฎหมายต่อไปนี้ โดยกฎหมายในข้อหลัง ๆ จะขัดแย้งกับกฎหมายข้อแรก ๆ ซึ่งถือว่ามีศักดิ์ของกฎหมายสูงกว่ามิได้

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
2. พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542
3. กฎกระทรวง คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ คำแนะนำของกรมส่งเสริมสหกรณ์
4. ข้อบังคับ มติที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์
5. ระเบียบ มติที่ประชุมคณะกรรมการ

แผนภาพที่ 9 การดำเนินธุรกิจสหกรณ์ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย

สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

การศึกษากฎหมายใด ๆ ก็ตาม ดูเหมือนเป็นยาขมของหลาย ๆ คน เพราะนอกจากต้องเข้าใจภาษากฎหมาย การลำดับเนื้อความตามมาตราต่าง ๆ ที่สำคัญ เมื่ออ่านกฎหมายแล้วต้องเข้าใจว่าจะสามารถประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นได้อย่างไร ผู้เขียนแม้ไม่ใช่นักกฎหมาย แต่มีความเข้าใจถึงวิถีปฏิบัติในงานสหกรณ์พอสมควร จึงพยายามสรุปสาระสำคัญให้ผู้อ่านเข้าใจในเนื้อหาตามสมควร โดยลำดับความประเด็นสำคัญมากกว่าเน้นเนื้อหาในทุกมาตรา ดังนี้

1. ความหมาย องค์ประกอบทั่วไปเกี่ยวกับสหกรณ์
2. การกำกับ และส่งเสริมสหกรณ์
3. การจัดตั้งและดำเนินงานสหกรณ์
 - 3.1 การจัดตั้งสหกรณ์
 - 3.2 การดำเนินงานสหกรณ์

1. ความหมาย องค์ประกอบทั่วไปที่เกี่ยวกับสหกรณ์

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้บัญญัติ ความหมายของสหกรณ์ ว่า “คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้” (มาตรา 4) ทั้งนี้ ห้ามมิให้ผู้ใดนอกจากสหกรณ์ และสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ใช้คำว่า “สหกรณ์” เป็นชื่อหรือส่วนหนึ่งของชื่อในทางธุรกิจ (มาตรา 7) หากผู้ใดใช้คำว่า “สหกรณ์” ประกอบชื่อ หรือส่วนหนึ่งของชื่อในทางธุรกิจ โดยมีได้เป็นสหกรณ์ที่ได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกตั้งแต่วันละห้าร้อย ถึงหนึ่งพันบาท จนกว่าจะได้เลิกใช้ (มาตรา 129) โดยประเภทของสหกรณ์จะถูกกำหนดไว้ในกฎกระทรวง (มาตรา 33)

จะเห็นได้ว่ารัฐค่อนข้างจะให้ความสำคัญสนับสนุนแก่สหกรณ์เป็นพิเศษ จึงมีบทบัญญัติต่าง ๆ ที่สนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ ดังเช่นมาตราที่ 6 ที่ว่า ถ้าสหกรณ์เกี่ยวข้องในกิจการใดที่กฎหมายกำหนดให้จดทะเบียน สำหรับการได้มาการจำหน่าย การยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ หรือการยึดเหนี่ยวซึ่งกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ หรือทรัพย์สินอื่นเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ การจดทะเบียน เช่นว่านั้น ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

สหกรณ์ตั้งแต่สองสหกรณ์อาจ**ควบกัน**เข้าเป็นสหกรณ์เดียวได้ โดยมติแห่งที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์แต่ละแห่ง และต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน (มาตรา 90) ขณะเดียวกัน การแยกสหกรณ์จะกระทำได้ หากมีความจำเป็นหรือมีเหตุให้ไม่สะดวกแก่การดำเนินงาน โดยสมาชิกของสหกรณ์นั้นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมด หรือไม่น้อยกว่าห้าร้อยคน ลงลายมือชื่อทำหนังสือร้องขอแยกสหกรณ์ต่อคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ (มาตรา 96)

สหกรณ์ตั้งแต่ห้าสหกรณ์ ที่ประสงค์จะร่วมกันดำเนินกิจการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่เข้าร่วมกันนั้น อาจรวมกันจัดตั้งเป็นชุมนุมสหกรณ์ได้ (มาตรา 101)

นอกจากนี้ ให้มี “สนธิบัตรสหกรณ์แห่งประเทศไทย” ที่มีสภาพเป็นนิติบุคคล ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นสหกรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกิจการสหกรณ์ทุกประเภทที่ราชอาณาจักร ให้มีความเจริญก้าวหน้าอันมิใช่เป็นการหาผลกำไร หรือรายได้แบ่งปันกัน (มาตรา 108 และ 109) ทั้งนี้ ภาระหน้าที่สำคัญของสนธิบัตรสหกรณ์แห่งประเทศไทย คือ (มาตรา 110)

- (1) ส่งเสริมและเผยแพร่กิจการสหกรณ์ ตลอดจนจัดทำการศึกษาและรวบรวมสถิติเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์
 - (2) แนะนำช่วยเหลือทางวิชาการแก่สหกรณ์ และอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานระหว่างสหกรณ์กับส่วนราชการ หรือบุคคลอื่น
 - (3) ให้การศึกษา ฝึกอบรม วิชาการเกี่ยวกับกิจการของสหกรณ์
 - (4) ส่งเสริมสัมพันธภาพ ระหว่างสหกรณ์ทั้งภายใน และต่างประเทศ หรือสนธิบัตรสหกรณ์ของต่างประเทศ หรือองค์การต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ทำนองเดียวกัน
- ฯลฯ

2. การกำกับและส่งเสริมสหกรณ์

กฎหมายฉบับนี้ ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รักษาการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่งตั้งพนักงาน เจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา 5) ทั้งนี้กำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ (คพส.) เป็นผู้กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสหกรณ์ให้สอดคล้องกับระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กำหนดแนวทางในการส่งเสริม และสนับสนุนการขยายธุรกิจและกิจการสหกรณ์ เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในเรื่องนโยบาย และแนวทางในการพัฒนาการสหกรณ์ ให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นต้น (มาตรา 10) คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยรัฐมนตรีเป็นประธาน ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นรองประธาน เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร อธิบดีกรมการค้าภายใน อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร อธิบดีกรมประมง อธิบดีกรมปศุสัตว์ อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนสำนักงานประมาณ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนสนธิบัตรสหกรณ์แห่งประเทศไทย ประธานกรรมการดำเนินการชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศ ประเภทละหนึ่งคน ประธานคณะกรรมการกลางกลุ่มเกษตรกรระดับประเทศหนึ่งคนเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และผู้ทรงคุณวุฒิที่รัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินห้าคนเป็นกรรมการ โดยให้อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์เป็น

กรรมการและเลขานุการ ผู้อำนวยการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย เป็นผู้ช่วยเลขานุการ (มาตรา 9)

สำหรับการกำกับ แนะนำสหกรณ์ให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นนายทะเบียนสหกรณ์ ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์ แต่งตั้งข้าราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้อำนวยการกอง หรือเทียบเท่า เป็นรองนายทะเบียนสหกรณ์ (มาตรา 15) นายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์ ผู้สอบบัญชี หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์มอบหมาย มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้สหกรณ์มาชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์ ส่งเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงาน รายงานการประชุมของสหกรณ์ หรือมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบในสำนักงานของสหกรณ์ในระดับเวลาทำงานของสหกรณ์ได้ โดยแสดงบัตรประจำตัวต่อผู้เกี่ยวข้อง และมีอำนาจตรวจสอบกิจการ และฐานะการเงินของสหกรณ์ได้ (มาตรา 17 – 19) หากผู้ใดไม่มาชี้แจงข้อเท็จจริง ไม่ส่งเอกสาร หรือรายงานการประชุมของสหกรณ์ ขัดขวาง หรือไม่ให้คำชี้แจงดังกล่าวข้างต้น ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท (มาตรา 130 – 131)

เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนสหกรณ์ ให้จัดตั้งกองทุนพัฒนาสหกรณ์ขึ้น ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรียกโดยย่อว่า “กพส.” เพื่อเป็นการส่งเสริมกิจการของสหกรณ์ ประกอบด้วยเงิน และทรัพย์สิน ดังนี้ (มาตรา 27 , 28 และ 30)

- (1) เงินอุดหนุนที่ได้รับจากงบประมาณแผ่นดิน
- (2) เงินและทรัพย์สินที่มีผู้มอบให้
- (3) เงินและทรัพย์สินที่ตกเป็นของ กพส.
- (4) เงินที่ได้จากการจำหน่ายทรัพย์สินที่ได้รับมาตรา (2) และ (3)
- (5) ดอกผล รายได้ หรือประโยชน์อื่นใดของ กพส.

ทั้งนี้ ให้มีคณะกรรมการบริหาร กพส. ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร อธิบดีกรมประมง อธิบดีกรมปศุสัตว์ ผู้แทนกรมบัญชีกลาง ผู้แทนสำนักงบประมาณเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง กรรมการอื่นซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนของสหกรณ์ประเภทละหนึ่งคน และผู้แทนกลุ่มเกษตรกรหนึ่งคนเป็นกรรมการ โดยมีรองอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ ซึ่งอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์มอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ มีอำนาจหน้าที่บริหาร กพส. ตลอดจนตรวจสอบติดตาม และประเมินผลงานของสหกรณ์ที่ได้รับการส่งเสริมกิจการจาก กพส. ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในระเบียบกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3. การจัดตั้งและการดำเนินงานสหกรณ์

3.1 การจัดตั้งสหกรณ์

สหกรณ์ที่จะจัดตั้ง ต้องมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามหลักการสหกรณ์ และต้อง (มาตรา 33)

- (1) มีกิจการร่วมกันตามประเภทของสหกรณ์ที่ขอจดทะเบียน
- (2) มีสมาชิกเป็นบุคคลธรรมดา และบรรลุนิติภาวะ
- (3) มีทุนซึ่งแบ่งเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน และสมาชิกแต่ละคนจะต้องถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ไม่เกินหนึ่งในห้าของหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมด
- (4) มีสมาชิกซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนด ในข้อบังคับภายใต้บทบัญญัติมาตรา 43 (7)

โดยผู้ประสงค์จะเป็นสมาชิกสหกรณ์ ต้องประชุมเพื่อคัดเลือกผู้ที่มาประชุมให้เป็นคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ จำนวนไม่น้อยกว่า สิบคน เพื่อดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์ โดยให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ ดำเนินการดังต่อไปนี้ (มาตรา 34)

- (1) พิจารณาเลือกประเภทของสหกรณ์ที่จะจัดตั้ง ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่จะจัดตั้งขึ้น
- (2) กำหนดแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจ หรือกิจกรรมของสหกรณ์ที่จะจัดตั้งขึ้น ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการ ที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด
- (3) ทำบัญชีรายชื่อผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิก พร้อมด้วยจำนวนหุ้นที่แต่ละคนจะถือเมื่อจัดตั้งสหกรณ์แล้ว
- (4) ดำเนินการร่างข้อบังคับภายใต้บทบัญญัติมาตรา 43 และเสนอให้ที่ประชุมผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิก พิจารณากำหนดเป็นข้อบังคับของสหกรณ์ที่จะจัดตั้งขึ้น

ข้อบังคับหมายถึงกฎหมายของสหกรณ์ที่สำคัญ ฉบับหนึ่ง รองลงไปจากพระราชบัญญัติสหกรณ์ และกฎกระทรวง อย่างไรก็ตาม เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง การดำเนินงานสหกรณ์ ที่ไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร ก็อาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับได้ โดยมีมติของที่ประชุมใหญ่ และต้องนำไปจดทะเบียนต่อนายทะเบียนสหกรณ์ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ที่ประชุมใหญ่ลงมติ (มาตรา 44)

3.2 การดำเนินงานสหกรณ์

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ ให้มีอำนาจกระทำการดังต่อไปนี้ได้ (มาตรา 46)

- (1) ดำเนินธุรกิจ การผลิต การค้า การบริการ และอุตสาหกรรม เพื่อประโยชน์ของสมาชิก
- (2) ให้สวัสดิการ หรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิก และครอบครัว
- (3) ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก
- (4) ขอ หรือรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากทางราชการ หน่วยงานของต่างประเทศ หรือบุคคลอื่นใด
- (5) รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์ หรือประเภทประจำจากสมาชิก หรือสหกรณ์อื่นได้ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์
- (6) ให้กู้ ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ โอน รับจำนอง หรือรับจำนำ ซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิก หรือของสมาชิก
- (7) จัดให้ได้มา ซื้อ ถิ่นกรรมสิทธิ์ หรือทรัพย์สิน ครอบครอง กู้ยืม เช่า เช่าซื้อ รับโอนสิทธิการเช่า หรือสิทธิการเช่าซื้อ จำนอง หรือจำนำ ขาย หรือจำหน่ายด้วยวิธีอื่นใดซึ่งทรัพย์สิน
- (8) ให้สหกรณ์อื่นกู้ยืมเงินได้ ตามระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์
- (9) ดำเนินกิจการอย่างอื่น บรรดาที่เกี่ยวข้อง หรือเพื่อในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

การบริหารงานสหกรณ์ สหกรณ์ให้มีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีก ไม่เกิน สิบสี่ คน ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิก โดยคณะกรรมการดำเนินการ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ สองปี นับแต่วันเลือกตั้ง ในวาระเริ่มแรก เมื่อครบหนึ่งปี นับแต่วันเลือกตั้ง ให้กรรมการดำเนินการสหกรณ์ ออกจากตำแหน่งเป็นจำนวนหนึ่งในสองของกรรมการดำเนินการสหกรณ์ทั้งหมด โดยวิธีจับสลาก และให้ถือว่าเป็นการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการที่พ้นจากตำแหน่ง อาจได้รับเลือกตั้งอีก แต่ต้องไม่เกินสองวาระติดต่อกัน ทั้งนี้ คณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการกิจการ และเป็นผู้แทนสหกรณ์ในกิจการอันเกี่ยวกับบุคคลภายนอก ทั้งนี้จะมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่ง หรือหลายคน หรือผู้จัดการ ทำการแทนก็ได้ (มาตรา 50, 51) นอกจากนี้ให้มีผู้ตรวจสอบกิจการ ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิก หรือบุคคลภายนอก เพื่อดำเนินการตรวจสอบกิจการของสหกรณ์ แล้วทำรายงานเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ (มาตรา 53)

การดำเนินงานของสหกรณ์ เมื่อสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์แล้ว ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เรียกประชุมใหญ่สามัญ ปีละหนึ่งครั้ง ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี หากมีเหตุอันควรจะเรียกประชุมใหญ่วิสามัญเมื่อใดก็ได้ (มาตรา 54, 55) และการประชุมใหญ่ จะต้องมิใช่สมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด หรือน้อยกว่าหนึ่ง

ร้อยละ ในกรณีเป็นการประชุมใหญ่โดยผู้แทนสมาชิก ต้องมีผู้แทนสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งของจำนวนผู้แทนสมาชิกทั้งหมด หรือไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยละ จึงจะเป็นองค์ประชุม ทั้งนี้จะ มอบให้ผู้อื่นมาประชุมแทนตนไม่ได้ (มาตรา 57)

สำหรับการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี สหกรณ์จะจัดสรรเป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละ สิบ ของกำไรสุทธิ และเป็นค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ไม่เกินร้อยละ ห้า ของกำไรสุทธิ แต่ต้องไม่เกินอัตราที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด โดยกำไรสุทธิที่เหลือจากการ จัดสรรดังกล่าวแล้ว ที่ประชุมใหญ่อาจจัดสรรภายใต้ข้อบังคับดังต่อไปนี้

- (1) จ่ายเป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว แต่ต้องไม่เกิดอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง สำหรับสหกรณ์แต่ละประเภท
- (2) จ่ายเป็นเงินเฉลี่ยคืน ให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับสหกรณ์ใน ระหว่างปี
- (3) จ่ายเป็นเงินโบนัสแก่กรรมการ และเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ไม่เกินร้อยละ สิบ ของ กำไรสุทธิ
- (4) จ่ายเป็นทุนสะสมไว้ เมื่อดำเนินการอย่างหนึ่ง อย่างใด ของสหกรณ์ตามที่กำหนด ในข้อบังคับ

การเปรียบเทียบสาระสำคัญของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 กับ พระราชบัญญัติ สหกรณ์ พ.ศ. 2511

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 บัญญัติขึ้นโดยอาศัยพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 เป็นแนวทางใน 5 ประการ คือ

1. บทบัญญัติในส่วนที่ไม่จำเป็นแล้วตัดออกไป
2. บทบัญญัติที่ยังใช้ได้ดีอยู่นำกลับมาไว้เหมือนเดิมโดยไม่แก้ไข
3. บทบัญญัติที่บัญญัติขึ้นใหม่ซึ่งไม่เคยมีในกฎหมายเดิม
4. บทบัญญัติเดิมแต่ได้ปรับปรุงเพิ่มเติมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
5. บทเฉพาะกาลของกฎหมาย

หลักกฎหมายสำคัญตามแนวทาง 5 ประการดังกล่าวมีดังนี้

1. บทบัญญัติที่ตัดออก ได้แก่ บทบัญญัติในส่วนที่ว่าด้วยสหกรณ์ชนิดไม่จำกัดออกทั้งหมด ตั้งแต่มาตรา 54 ถึงมาตรา 69 เพราะในทศวรรษที่ผ่านมาไม่มีประชาชนขอจดทะเบียนสหกรณ์ชนิด ไม่จำกัดจึงไม่มีความจำเป็น ยกเว้นเพียงเรื่องเดียวคือทุนกลางของบรรดาสหกรณ์ไม่จำกัดสินใช้มีเงิน เหลืออยู่ประมาณ 40 ล้านบาท จึงยังมีบทบัญญัติว่าด้วยทุนกลางไว้อีก

2. บทบัญญัติที่นำกลับมาใช้เหมือนเดิม นำมาบัญญัติไว้เหมือนเดิมโดยไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทั้งสิ้น ได้แก่

- 2.1 หลักเกณฑ์การวินิจฉัยการจดทะเบียนสหกรณ์ของนายทะเบียนสหกรณ์
- 2.2 รายการที่ต้องมีในข้อบังคับ
- 2.3 การดำเนินงานในเรื่องที่ว่าด้วยวงเงินกู้ยืม การรับเงินอุดหนุน การประชุมใหญ่สามัญ การประชุมใหญ่วิสามัญ
- 2.4 การตรวจการสหกรณ์
- 2.5 การจัดทำทะเบียนหุ้น และสมาชิก
- 2.6 การจัดทำงบดุล การอนุมัติและการจัดทำรายงานกิจการประจำปี
- 2.7 การดำเนินงานภายหลังเลิกสหกรณ์
- 2.8 การควบสหกรณ์เข้ากัน
- 2.9 การชำระบัญชีหลังสหกรณ์เลิก

3. บทบัญญัติที่เพิ่มขึ้นใหม่ ได้แก่

- 3.1 คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายส่งเสริม สนับสนุน และการคุ้มครองสหกรณ์
- 3.2 กองทุนพัฒนาสหกรณ์ (กพส.) เพื่อให้สหกรณ์มีแหล่งเงินทุนที่มีขนาดใหญ่สามารถ กู้เงินไปดำเนินกิจการได้กว้างขวางมากขึ้น เงินทุนหมุนเวียนส่งเสริมการสหกรณ์ กฎหมายใหม่ให้นำมารวมไว้ในกองทุนนี้ด้วย
- 3.3 ให้สหกรณ์ดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง
- 3.4 กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้ข้อบังคับอาจขอให้นายทะเบียนสหกรณ์ตีความได้ และ สหกรณ์ต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยนั้น
- 3.5 การมีสมาชิกสมทบในสหกรณ์ เป็นอำนาจนายทะเบียนสหกรณ์กำหนดประเภท สหกรณ์ที่สามารถรับสมาชิกสมทบ
- 3.6 กำหนดจำนวนกรรมการสหกรณ์ทุกประเภท และกรรมการชุมนุมสหกรณ์มีได้ ไม่เกิน 15 คน
- 3.7 กำหนดคุณสมบัติการเป็นกรรมการและผู้จัดการสหกรณ์
- 3.8 กำหนดวาระการเป็นกรรมการสหกรณ์ได้ไม่เกิน 2 วาระ ติดต่อกัน คราวละไม่เกิน 2 ปี
- 3.9 กำหนดระยะเวลาให้สหกรณ์นำรายการที่เกี่ยวข้องกับเงินสดหรือไม่เกี่ยวกับเงินสด ที่เกิดขึ้นมาดำเนินการบันทึกบัญชีให้แล้วเสร็จภายใน 1 วัน หรือ 3 วัน

- 3.10 ให้ผู้ตรวจการสหกรณ์ หรือเจ้าพนักงาน เจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการในสหกรณ์ได้กรณีสหกรณ์ตั้งใหม่ หรือสหกรณ์ขาดทุนติดต่อกันเกิน 2 ปี
- 3.11 ให้มีการแยกสหกรณ์ได้ และแบ่งทุนสำรองจากสหกรณ์เดิมได้
- 3.12 กำหนดระดับชุมนุมสหกรณ์เป็นชุมนุมสหกรณ์ระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

4. บทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมจากของเดิม เปรียบเทียบระหว่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 (กฎหมายฉบับใหม่) กับพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 (กฎหมายฉบับเดิม) ได้ดังนี้

พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2542	พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2511
<p>1. ความหมายคำว่าสหกรณ์ “สหกรณ์หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้</p> <p>2. การจัดตั้งและจดทะเบียนสหกรณ์</p> <p>ก. เงื่อนไขการจัดตั้ง ต้องมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของบรรดาสมาชิก โดยวิธีช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตามหลักการสหกรณ์ (มาตรา 33)</p> <p>ข. ผู้จัดตั้งสหกรณ์ต้องประชุมคัดเลือกคณะผู้จัดตั้งจากผู้มาประชุม และกำหนดหน้าที่คณะผู้จัดตั้งไว้ 4 ประการ คือ เลือกระเภทสหกรณ์ กำหนดแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจ ทำบัญชีรายชื่อผู้จะเป็นสมาชิกกับจำนวนหุ้นที่จะถือและร่างข้อบังคับเสนอให้ที่ประชุมผู้จัดตั้งประเภท นอกจากนี้อาจกำหนดหน้าที่อย่างอื่นได้อีก</p> <p>ค. การยื่นขอจัดตั้งสหกรณ์ คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ต้องยื่นเอกสาร คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) คำขอจัดตั้งสหกรณ์ที่ลงนามโดยคณะผู้จัดตั้ง (2) รายงานการประชุม ครั้งที่คัดเลือกคณะผู้จัดตั้ง และครั้งที่พิจารณาข้อบังคับ (3) แผนการดำเนินงานเกี่ยวกับธุรกิจ (4) บัญชีรายชื่อผู้จะเป็นสมาชิกพร้อมลายมือชื่อ กับจำนวนหุ้นที่จะถือ (5) ข้อบังคับซึ่งที่ประชุมผู้จัดตั้งมีมติเห็นชอบด้วยแล้ว (มาตรา 35) 	<p>“สหกรณ์” หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้</p> <p>เขียนวัตถุประสงค์การจัดตั้งสหกรณ์ไว้แคบ คือ กำหนดเพียงว่า “ดำเนินกิจการร่วมกันและมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (มาตรา 8 (1))</p> <p>คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์เลือกตั้งมาอย่างไร ไม่ชัดเจน หน้าที่คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ คือ ยื่นคำขอจัดตั้ง (มาตรา 12)</p> <p>การยื่นขอจดทะเบียนคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์จะยื่นเอกสาร ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) คำขอจัดตั้งสหกรณ์ที่ลงนามโดยคณะผู้จัดตั้งทั้งหมด (2) สำเนารายงานการประชุมผู้จัดตั้งสหกรณ์ (3) บัญชีรายชื่อผู้จะเป็นสมาชิก (4) ข้อบังคับ (มาตรา 12)

พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2542	พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2511
<p>3. หุ้นของสมาชิก มี 3 หลักการคือ นำค่าหุ้นมาหักกลบลบหนี้กับสหกรณ์ไม่ได้ สมาชิกรับผิดชอบเพียงจำนวนเงินค่าหุ้นที่ยังไม่ชำระ และระหว่างเป็นสมาชิกเจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องบังคับชำระหนี้จากหุ้นของสมาชิกไม่ได้ (มาตรา 42)</p>	<p>เรื่องหุ้นของสมาชิกกำหนดหลักการไว้เพียงประการเดียวคือ ในการชำระค่าหุ้นสมาชิกจะหักกลบลบหนี้กับสหกรณ์ไม่ได้</p>
<p>4. เกี่ยวกับข้อบังคับสหกรณ์ กำหนดที่ตั้งสำนักงานสาขาสหกรณ์ไว้ในข้อบังคับหมายความว่ากฎหมายยอมรับให้สหกรณ์มีสาขาได้ (มาตรา 43 (4))</p>	<p>ไม่มีข้อกำหนดในกฎหมายว่ามีสาขาของสหกรณ์ได้หรือไม่</p>
<p>5. อำนาจกระทำการ ตัดเรื่องสหกรณ์ค้ำประกันเงินกู้หรือสินเชื่อหรือค้ำประกันการเข้าซื้อทรัพย์สินของสมาชิกออก เพราะในทางปฏิบัติที่ผ่านมาไม่นิยมปฏิบัติกัน และในภาวะปัจจุบันสหกรณ์สามารถจะให้เงินกู้ ให้สินเชื่อเพื่อให้บริการขายทรัพย์สินแก่สมาชิกได้เอาตามความต้องการของสมาชิก</p>	<p>แม้กฎหมายเดิมเขียนไว้แต่ในทางปฏิบัติไม่เกิดเป็นรูปธรรม</p>
<p>นอกจากนี้ในเรื่องการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจเขียนไว้ให้ชัดเจนและกว้างกว่าเดิม คือ ดำเนินธุรกิจ ด้านการผลิต การค้า การบริการ และการอุตสาหกรรม (มาตรา 46)</p>	<p>กำหนดเพียงดำเนินธุรกิจและการค้า (มาตรา 21)</p>
<p>6. ผู้ตรวจสอบกิจการ สหกรณ์ใดจะมีได้จำนวนเท่าใดต้องเป็นไปตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดเพื่อไม่ให้สหกรณ์มีผู้ตรวจสอบกิจการเกินความจำเป็น</p>	<p>ผู้ตรวจสอบกิจการมีได้ไม่จำกัดจำนวน</p>
<p>7. เกี่ยวกับการประชุมใหญ่ มีหลักการ คือ</p> <p>(1) นายทะเบียนสหกรณ์มีหนังสือให้เรียกประชุมหรือสหกรณ์ขาดทุนเกินกว่ากึ่งของจำนวนทุนเรือนหุ้นคณะกรรมการต้องเรียกประชุมวิสามัญภายใน 30 วัน เป็นอย่างช้า (มาตรา 55)</p> <p>(2) ถ้าสหกรณ์จะประชุมใหญ่โดยผู้แทน ผู้แทนผู้แทนของสหกรณ์จะมีต่ำกว่า 100 คน ไม่ได้ (มาตรา 56)</p> <p>(3) องค์ประชุมใหญ่ทั่วไปต้องกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกที่มีอยู่ทั้งหมด แต่ถ้าไม่ถึงกึ่งหนึ่งก็ให้นับองค์ประชุม 100 คนก็ได้ (มาตรา 57)</p> <p>(4) องค์ประชุมใหญ่การเรียกประชุมใหญ่ครั้งที่ 2 ต้องไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิก</p>	<p>การเรียกประชุมทั้ง 2 กรณี ให้คณะกรรมการเรียกประชุมใหญ่วิสามัญ โดยไม่ชักช้า ไม่กำหนดวันไว้</p> <p>ผู้แทนสมาชิกไม่กำหนดจำนวนขั้นต่ำไว้ ผู้แทนจึงมีน้อยเท่าใดก็ได้</p> <p>องค์ประชุมใหญ่ทั่วไปใช้กึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก หรือผู้แทนสมาชิก หรือจำนวน 100 คนขึ้นไป กรณีประชุมโดยผู้แทนสมาชิก (มาตรา 29)</p> <p>ใช้องค์ประชุม 1 ใน 10 เช่นกัน แต่ถ้ามาไม่ถึง 1 ใน 10 จะใช้ผู้มาประชุมเพียง 10 คนเป็นองค์ประชุมได้ (มาตรา</p>

พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2542	พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2511
<p>หรือผู้แทนสมาชิกทั้งหมด หรือน้อยกว่า 30 คน ทั้ง 2 กรณี เว้นแต่การประชุมใหญ่วิสามัญที่เกิดจากสมาชิกเข้าชื่อ (มาตรา 58)</p> <p>(5) สมาชิกอ้างเข้าชื่อเรียกประชุมใหญ่วิสามัญได้ แต่ต้องลงชื่อไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกทั้งหมด หรือน้อยกว่า 50 คน ทั้ง 2 กรณี (มาตรา 55)</p> <p>(6) การลงมติ 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิก หรือผู้แทนสมาชิก ซึ่งมาประชุมเพิ่มเป็น 5 เรื่อง เรื่องที่เพิ่ม คือ การแยกสหกรณ์และควบสหกรณ์ (มาตรา 59)</p> <p>(7) การประชุมใหญ่วิสามัญ กำหนดให้สหกรณ์ประชุมใหญ่วิสามัญประจำปี 1 ครั้ง ภายใน 150 วันนับแต่สิ้นปีทางบัญชี (มาตรา 54)</p> <p>8. ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ฯ กำหนดใหม่เป็นไม่เกินร้อยละ 5 ของกำไรสุทธิ ส่วนอัตราจะต่ำกว่าร้อยละ 5 เท่าใด เป็นไปตามคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด การกำหนดเช่นนี้จะมีผลเป็นธรรมมากกว่าและแก้ไขได้ง่ายกว่า (มาตรา 60)</p> <p>9. ทุนสำรอง เรียกใหม่เป็นทุนสำรอง เพื่อให้ถูกต้องตามหลักทางบัญชีและสามารถถอนจากบัญชีได้ 2 กรณี กรณีแรกชดเชยการขาดทุน กรณีที่สองจัดสรรให้กับสหกรณ์ที่แยกไป (มาตรา 61)</p> <p>10. การใช้เงินของสหกรณ์ เพื่อการฝากและลงทุน กำหนดให้ชัดเจนและทำได้มากกว่าเดิม</p> <p>ฝาก ในชุมนุมสหกรณ์สหกรณ์อื่นธนาคาร ทูทธนาคาร หรือสถาบันการเงินที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสหกรณ์และสถาบันที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด</p> <p>ซื้อ หลักทรัพย์ของรัฐ หุ้นชุมนุมสหกรณ์อื่น หุ้นธนาคาร หรือสถาบันการเงินอื่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสหกรณ์</p> <p>ลงทุน ตามที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด (มาตรา 62)</p>	<p>30)</p> <p>ใช้จำนวน 1 ใน 5 ทั้ง 2 กรณีเข้ากันถ้าไม่ถึง 1 ใน 5 จะใช้ชื่อ 50 คนในกรณีประชุมโดยสมาชิก แต่ถ้ากรณีประชุมโดยผู้แทนสมาชิก ใช้ชื่อเพียง 25 คน การลงมติ 2 ใน 3 ของผู้ซึ่งมาประชุมกำหนดไว้ 3 ประการ ไม่มีเรื่องควบสหกรณ์ และแยกสหกรณ์</p> <p>กำหนดประชุมใหญ่วิสามัญอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ภายใน 150 วัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี (มาตรา 27)</p> <p>กำหนดต้องจ่ายค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ฯ ตายตัวคือร้อยละ 5 ของกำไรสุทธิ แต่จำนวนเงินต้องไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 31)</p> <p>เดิมเรียกเงินสำรอง และจะถอนจากบัญชีได้กรณีเดียวคือ ชดเชยการขาดทุนเท่านั้น (มาตรา 32)</p> <p>การกำหนดการใช้เงินของสหกรณ์ไว้ค่อนข้างแคบ คือ ฝากในธนาคารบางธนาคาร ต้องให้นายทะเบียนสหกรณ์เห็นชอบการลงทุน ไม่ชัดเจนว่าลงทุนเรื่องใดอย่างไร (มาตรา 33)</p>

พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2542	พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2511
<p>11. ทะเบียนสมาชิกและทะเบียนสมาชิก เพื่อไม่ให้ เป็นภาระแก่สหกรณ์และหน่วยงานรับผิดชอบ จึง กำหนดให้สหกรณ์ส่งสำเนาทะเบียนหุ้นปีละ 1 ครั้ง ภายใน 30 นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี และให้ส่งรายการ เฉพาะส่วนที่เปลี่ยนแปลง (มาตรา 64)</p> <p>12. การสอบบัญชี การสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีต้อง อยู่ภายใต้ 2 หลักการ คือ (1) ตามมาตรฐานการสอบ บัญชีรับรองทั่วไป และ (2) ตามระเบียบที่นายทะเบียน สหกรณ์กำหนด ทั้งนี้ เพื่อให้ระบบการสอบบัญชีเป็นที่ เชื่อถือแก่บุคคลทั่วไป</p> <p>การรายงานการสอบบัญชี กฎหมายไม่กำหนดว่า จะต้องรายงานแก่ผู้ใด หรือไม่ ถ้าต้องรายงานให้กำหนด ในระเบียบได้ (มาตรา 69)</p> <p>13. การสั่งเลิกสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์ อาจสั่ง เลิกสหกรณ์ได้ดังนี้ ไม่เริ่มดำเนินการภายใน 1 ปี หรือ หยุดดำเนินการติดต่อกัน 2 ปี สหกรณ์ไม่มีอำนาจ ดำเนินการกิจการให้เป็นผลดีหรือดำเนินการอาจ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์หรือประโยชน์ ส่วนรวมและเพิ่มหลักการอีก 1 ประการ คือ สหกรณ์ไม่ ส่งสำเนาบัญชีและรายงานประจำต่อนายทะเบียน สหกรณ์และ ยกเลิกอำนาจสั่งเลิกสหกรณ์กรณีสมาชิกกึ่ง หนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดแจ้งเป็นหนังสือให้เลิก (มาตรา 71)</p> <p>14. การอุทธรณ์ คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ สั่ง เพิกถอนหรือยับยั้งมติสั่งให้แก้ไขข้อบกพร่อง สั่งระงับ การปฏิบัติที่ทำให้เกิดความบกพร่องสั่งหยุดการปฏิบัติ หน้าที่ชั่วคราวเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง สั่งตั้งกรรมการ ทั้งชุดชั่วคราวหรือบางคน สั่งไม่รับจดทะเบียนสหกรณ์ สั่งเลิกสหกรณ์</p> <p>อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์ แห่งชาติ (มาตรา 26 มาตรา 38 และมาตรา 71)</p> <p>15. การจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ กำหนดเป็น 5 สหกรณ์ คณะผู้จัดตั้งประกอบด้วยผู้แทนสหกรณ์ 5 คน (มาตรา 101, 104)</p>	<p>กำหนดให้สหกรณ์ต้องแจ้งรายการเปลี่ยนแปลงใน ทะเบียนหุ้น และทะเบียนสมาชิก ภายใน 90 วันนับแต่ มีการเปลี่ยนแปลง (มาตรา 36)</p> <p>การสอบบัญชีกำหนดให้เป็นไปตามระเบียบของนาย ทะเบียนสหกรณ์เพียงประการเดียว และต้องเสนอ รายงานการสอบบัญชีต่อนายทะเบียนสหกรณ์ด้วย (มาตรา 44)</p> <p>อำนาจสั่งเลิกของสหกรณ์มีหลักการ 3 ประการ คือ ประการแรกสมาชิกกึ่งหนึ่งร้องขอให้เลิก สหกรณ์ไม่เริ่ม ดำเนินการภายใน 1 ปี หรือหยุดดำเนินการติดต่อกัน เกิน 2 ปี และสหกรณ์ไม่อาจดำเนินการให้เป็นผลดี หรือดำเนินการให้สหกรณ์เกิดความเสียหาย หรือ เสียหายต่อประโยชน์ส่วนรวม (มาตรา 51)</p> <p>อุทธรณ์ได้เฉพาะกรณีนายทะเบียนสหกรณ์สั่งไม่รับจด ทะเบียน และสั่งเลิกสหกรณ์</p> <p>ยื่นอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (มาตรา 15 และ 52)</p> <p>กำหนดไว้ 3 สหกรณ์ คณะผู้จัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ ประกอบด้วยผู้แทนสหกรณ์ 3 คน (มาตรา 72, 76)</p>

พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2542	พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2511
<p>16. <u>อำนาจการจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์</u> ให้ชุมนุมสหกรณ์ที่มีอำนาจกระทำการได้ 2 ลักษณะ คือ <u>ลักษณะแรก</u> มีอำนาจกระทำการเช่นเดียวกับสหกรณ์ตามมาตรา 46 <u>ลักษณะที่สอง</u> ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ส่วนอำนาจกระทำการออกหุ้นกู้ตัดออกไป (มาตรา 105)</p> <p>17. <u>เกี่ยวกับการประชุมใหญ่</u> กำหนดดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ผู้เข้าประชุมคือผู้แทนของสหกรณ์ ซึ่งเป็นสมาชิกชุมนุมสหกรณ์ (2) ผู้แทนสมาชิกที่เข้าประชุมใหญ่สหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์คนละ 1 คน (3) การเลือกตั้งดังกล่าวเป็นไปตามที่กำหนดในข้อบังคับของชุมนุมสหกรณ์ (4) องค์ประชุมใหญ่คิดจำนวนกึ่งหนึ่งของจำนวนผู้สมาชิกทั้งหมด หรือจำนวนไม่น้อยกว่า 100 คน (5) ผู้แทนสหกรณ์จะลงคะแนนหนึ่งเสียง หรือลงคะแนนเสียงตามระบบสัดส่วนก็ได้ ทั้งที่เป็นไปตามที่กำหนดในข้อบังคับของชุมนุมสหกรณ์ <p>18. <u>สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย</u> อำนาจกระทำการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีทั้งสิ้น 10 ประการ เพิ่มจากเดิม 4 ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ส่งเสริมธุรกิจการค้าอุตสาหกรรม หรือบริการของสหกรณ์ (2) สนับสนุนและช่วยเหลือสหกรณ์ เพื่อแก้ไขอุปสรรคข้อขัดข้องที่เกี่ยวกับกิจการของสหกรณ์ (3) เป็นตัวแทนของสหกรณ์ เพื่อรักษามลประโยชน์อันพึงมีได้จากการสนับสนุนของรัฐ องค์การระหว่างประเทศ หรือภาคเอกชนอื่น (4) ร่วมมือกับรัฐบาลในการส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สหกรณ์ บรรดาสหกรณ์อย่างแท้จริง (มาตรา 110) <p>19. <u>รายได้ของสันนิบาตสหกรณ์</u> รายได้หลักของสันนิบาตสหกรณ์ฯ คือ ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ที่คิดจากกำไรสุทธิของสหกรณ์ และรายได้อื่นอีก 7 รายการ ซึ่งเพิ่มจากเดิม 2 รายการ คือ ดอกผลที่เกิดจาก</p>	<p>กำหนดให้มีอำนาจกระทำการเช่นเดียวกับสหกรณ์ และออกหุ้นกู้ (มาตรา 80)</p> <p>กำหนดดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ผู้แทนที่เข้าประชุมคณะกรรมการของสหกรณ์ ซึ่งเป็นสมาชิกเลือกได้ตามจำนวนที่กำหนดในข้อบังคับของชุมนุมสหกรณ์ (2) องค์ประชุมใหญ่ต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของผู้แทนสมาชิกทั้งหมด (3) สหกรณ์สมาชิกหนึ่งมีคะแนนหนึ่งเสียงในการลงคะแนน กรณีมีผู้แทนสหกรณ์สมาชิกบางรายการในสหกรณ์หนึ่งต้องกำหนดผู้แทนที่มีอำนาจออกเสียงด้วย <p>เดิมอำนาจกระทำการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ 6 ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ส่งเสริม และเผยแพร่กิจการสหกรณ์ทำวิจัยและรวบรวมสถิติสหกรณ์ (2) แนะนำช่วยเหลือทางวิชาการสหกรณ์ประสานงาน (3) ให้การศึกษาฝึกอบรมวิชาการสหกรณ์ (4) ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างสหกรณ์ (5) ชี้แจง จัดหา จำหน่าย ถูกรวมสิทธิครอบครอง หรือทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินใด ๆ (6) ดำเนินการอื่นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ (มาตรา 107) <p>รายได้ของสันนิบาตสหกรณ์ หลักคือค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์จากกำไรของสหกรณ์ รายได้ประกอบไปด้วย 6 รายการ</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์

พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2542	พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2511
<p>ศูนย์กลางของสหกรณ์ ไม่จำกัดและเงินหรือทรัพย์สินที่เหลือจากการชำระบัญชี (มาตรา 111)</p> <p>20. กรรมการสันนิบาตสหกรณ์</p> <p>(1) คณะกรรมการสันนิบาตสหกรณ์ต้องมาจากการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ของผู้แทนสหกรณ์จำนวนไม่เกิน 15 คน</p> <p>(2) คณะกรรมการที่ได้รับการเลือกตั้งทำการเลือกประธานคนหนึ่ง รองประธานคนหนึ่ง หรือหลายคน</p> <p>(3) ผู้อำนวยการสันนิบาตสหกรณ์ไม่เป็นกรรมการสันนิบาตสหกรณ์ เป็นเพียงเลขานุการของคณะกรรมการสันนิบาตสหกรณ์</p> <p>(4) คุณสมบัติของกรรมการสันนิบาตสหกรณ์ ผู้อำนวยการสันนิบาตสหกรณ์เป็นเช่นเดียวกับคุณสมบัติกรรมการสหกรณ์ และผู้จัดการสหกรณ์ ตามกฎหมายกำหนด (มาตรา 112)</p> <p>21. ระเบียบของสันนิบาตสหกรณ์ กำหนดให้การออกระเบียบเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสันนิบาตสหกรณ์ แต่มีอยู่ 3 ระเบียบการออกใช้ต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของสันนิบาตสหกรณ์ก่อน คือ</p> <p>(1) ระเบียบว่าด้วยการใช้จ่ายและเก็บรักษาเงิน</p> <p>(2) ระเบียบเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ และหลักเกณฑ์การจัดส่งผู้แทนของสหกรณ์เข้าประชุมใหญ่</p> <p>(3) ระเบียบว่าด้วยการเลือกตั้งการประชุมและการดำเนินกิจการของคณะกรรมการสันนิบาตสหกรณ์ (มาตรา 117)</p> <p>22. การอยู่ในตำแหน่งของกรรมการสันนิบาตสหกรณ์</p> <p>(1) อยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 4 ปี</p> <p>(2) เมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวถ้ายังมีได้มีการเลือกตั้งขึ้นใหม่ให้อยู่ในตำแหน่งดำเนินงานต่อไปจนกว่า</p>	<p>(2) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล</p> <p>(3) เงินอุทิศให้</p> <p>(4) เงินที่ได้จากการจำหน่ายหนังสือเอกสาร</p> <p>(5) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้ตอบแทนจากการบริการ</p> <p>(6) ผลประโยชน์จากทรัพย์สิน (มาตรา 107)</p> <p>กรรมการสันนิบาตสหกรณ์มี 3 ส่วน ส่วนหนึ่ง<u>เลือกตั้ง</u>จากที่ประชุมใหญ่จำนวนไม่น้อยกว่า 12 คน ส่วนที่สอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์<u>แต่งตั้ง</u> ไม่เกิน 5 คน และส่วนที่ 3 ผู้อำนวยการสันนิบาตสหกรณ์เป็นกรรมการ</p> <p><u>โดยตำแหน่ง</u> คณะกรรมการเลือกตั้งกรรมการเป็นประธานกรรมการคนหนึ่ง และรองประธานกรรมการคนหนึ่ง หรือหลายคน (มาตรา 108)</p> <p>กำหนดให้คณะกรรมการออกข้อบังคับได้ และข้อบังคับนั้นมี 2 เรื่องที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่สันนิบาตสหกรณ์ คือ</p> <p>(1) ข้อบังคับว่าด้วยการประชุมใหญ่และวิธีการจัดส่งผู้แทนสหกรณ์เข้าร่วมประชุม</p> <p>(2) ข้อบังคับว่าด้วยการเลือกตั้งกรรมการดำเนินการของสันนิบาตสหกรณ์การประชุมและการดำเนินกิจการของคณะกรรมการ (มาตรา 109)</p> <p>กำหนดเรื่องเกี่ยวกับการอยู่ในตำแหน่งของคณะกรรมการสันนิบาตสหกรณ์ว่า</p> <p>(1) อยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 2 ปี</p> <p>(2) พ้นจากตำแหน่ง อาจได้รับเลือกตั้งได้อีก (ไม่จำกัด</p>

จะ	จำนวนครั้งการเป็นกรรมการ) (มาตรา 110)
----	---------------------------------------

พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2542	พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2511
<p>เลือกตั้งคณะกรรมการใหม่</p> <p>(3) กรรมการอยู่ได้ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน</p> <p>(4) กำหนดเหตุที่ทำให้กรรมการพ้นจากตำแหน่ง นอกเหนือจะพ้นไปตามวาระ คือ ตาย ลาออก ล้มละลาย ไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ไร้โทษถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่โทษเกิดจากความประมาทหรือละหุโทษ พ้นจากการเป็นสมาชิก สหกรณ์</p> <p>(3) ถ้าเลือกตั้งกรรมการแทนตำแหน่งว่าง ผู้มาแทนมีเวลาอยู่ในตำแหน่งเท่ากับระยะเวลาที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน (มาตรา 114, 115)</p> <p>23. การประชุมใหญ่ของสันนิบาตสหกรณ์</p> <p>(1) ประชุมใหญ่สามัญประจำปีต้องประชุมภายใน 90 วัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี</p> <p>(2) การประชุมใหญ่วิสามัญคณะกรรมการจะเรียกประชุมเมื่อใดก็ได้ ถ้าสมาชิกจะเรียกประชุมเมื่อใดก็ได้ ถ้าสมาชิกจะเรียกประชุมต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของสมาชิกทั้งหมด ร้องขอต่อคณะกรรมการฯ และต้องระบุความประสงค์ให้เรียกประชุมด้วย</p> <p>(3) กรณีสมาชิกร้องขอให้เรียกประชุมวิสามัญให้คณะกรรมการฯ เรียกประชุมภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ (มาตรา 116)</p> <p>24. หน้าที่ของผู้อำนวยการสันนิบาตสหกรณ์</p> <p>(1) เป็นตำแหน่งสันนิบาตสหกรณ์ในกิจการเกี่ยวกับบุคคลภายนอก</p> <p>(2) มอบอำนาจให้บุคคลใดกระทำการเฉพาะอย่างที่ตนได้ตามระเบียบที่คณะกรรมการสันนิบาตสหกรณ์ฯ กำหนด (มาตรา 117)</p> <p>25. นายทะเบียน</p> <p>(1) ปลัดกระทรวงเป็นนายทะเบียนสหกรณ์โดยตำแหน่ง รองนายทะเบียนสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์ แต่งตั้งจากข้าราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่ต่ำกว่า</p>	<p>กำหนดเพียงว่าให้คณะกรรมการจัดให้มีการประชุมใหญ่อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้งภายใน 60 วัน นับแต่วันสิ้นปีทางบัญชี</p> <p>คณะกรรมการจะเรียกประชุมวิสามัญเมื่อใดก็ได้ แต่จะเห็นสมควร หรือเมื่อสมาชิกไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ร้องขอ (มาตรา 111)</p> <p>กำหนดไว้เพียงว่า ในส่วนกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกให้ผู้อำนวยการมีอำนาจกระทำการแทนสันนิบาต สหกรณ์ (มาตรา 112)</p> <p>กำหนดว่า</p> <p>(1) นายทะเบียนสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่งตั้งข้าราชการกระทรวงเกษตร</p>

ผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่า (มาตรา 15)	และสหกรณ์ตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดี หรือเทียบเท่า
--	--

พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2542	พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2511
<p>(2) รองนายทะเบียนสหกรณ์ นายทะเบียนสหกรณ์ แต่งตั้งจากราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่ต่ำกว่าผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่า (มาตรา 15)</p> <p>26. อำนาจหน้าที่ของนายทะเบียน รวบรวมมากำหนดไว้ให้เห็นชัดเจนส่วนหนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งยังเป็นอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในมาตราต่าง ๆ ส่วนอำนาจหน้าที่กำหนดให้มีขึ้นใหม่ คือ</p> <p>(1) ส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ กำกับดูแลสหกรณ์ให้ เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย</p> <p>(2) สั่งให้ระงับการดำเนินงานทั้งหมดหรือบางส่วนของ สหกรณ์หรือเลิกสหกรณ์ถ้าเห็นว่าสหกรณ์กระทำการอันอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ หรือสมาชิก</p> <p>(3) ออกระเบียบ หรือคำสั่งเพื่อให้มีการปฏิบัติตาม กฎหมายสหกรณ์และเพื่อประโยชน์ในการดำเนิน กิจการของสหกรณ์</p> <p>นอกจากนี้ อำนาจของนายทะเบียนสหกรณ์ กฎหมายกำหนดให้มอบอำนาจในการสั่งการ อนุญาต การอนุมัติหรือการดำเนินการอื่นใดตามกฎหมายสหกรณ์ แต่รองนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์ หรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ได้กรมมอบอำนาจเช่นว่านี้ให้ประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 16)</p> <p>27. การเพิกถอนมติที่ประชุม นายทะเบียนสหกรณ์ หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจเพิกถอนมติหรือ ยับยั้งมติประชุมใหญ่ มติประชุมคณะกรรมการสหกรณ์ ถ้ามตินั้นฝ่าฝืนกฎหมายข้อบังคับระเบียบของสหกรณ์ ระเบียบคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์ (มาตรา 20)</p> <p>28. อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการสหกรณ์ ผู้สอบ บัญชี กำหนดคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์กระทำการหรืองดเว้นกระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ของตนจะ ทำให้เสื่อมเสียผลประโยชน์ของสหกรณ์หรือสมาชิกหรือ สหกรณ์มีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี หรือ</p>	<p>(2) รองนายทะเบียนสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งจากราชการสังกัดกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ไม่ต่ำกว่าผู้อำนวยการกองหรือ เทียบเท่า (มาตรา 6)</p> <p>อำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์ไม่แยกออกมาให้ เห็นชัดเจน อำนาจหน้าที่ของนายทะเบียนสหกรณ์จะอยู่ ในมาตราต่าง ๆ</p> <p>กำหนดให้นายทะเบียนสหกรณ์เพิกถอนมติได้เฉพาะมติ ที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ฝ่าฝืนกฎหมาย และข้อบังคับ ของสหกรณ์ (มาตรา 46)</p> <p>กำหนดให้ผู้ตรวจการสหกรณ์หรือผู้สอบบัญชีมีอำนาจ หน้าที่สั่งการให้คณะกรรมการสหกรณ์แก้ไขข้อบกพร่อง นั้นภายใน 30 วันก่อน ถ้าได้แก้ไขแล้วจึงรายงานต่อนาย ทะเบียนสหกรณ์ (มาตรา 47)</p>

กิจการ หรือฐานะการเงินผู้ตรวจการสหกรณ์ หรือผู้	
--	--

พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2542	พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2511
<p>สอบบัญชีมีหน้าที่เพียงรายงานต่อนายทะเบียนสหกรณ์ เท่านั้นไม่มีอำนาจสั่งให้สหกรณ์แก้ไขเอง (มาตรา 22)</p> <p>29. การแต่งตั้งกรรมการแทน ถ้านายทะเบียนสหกรณ์สั่งให้กรรมการพ้นจากตำแหน่งเป็นห้าคน การตั้งกรรมการแทนอาจทำได้ 2 กรณี</p> <p>(1) ให้กรรมการสหกรณ์ที่เหลือเรียกประชุมใหญ่วิสามัญเพื่อเลือกตัวแทนภายใน 30 วันนับแต่วันสั่งให้พ้น</p> <p>(2) ถ้าไม่อาจเลือกได้ภายในกำหนด นานทะเบียนสหกรณ์ใช้อำนาจแต่งตั้งกรรมการจากสมาชิกได้ (มาตรา 25)</p> <p>30. การร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ กรณีกรรมการผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ทำให้สหกรณ์เสียหาย ถ้าสหกรณ์ไม่ร้องทุกข์ หรือฟ้องคดีให้นายทะเบียนสหกรณ์หรือรองนายทะเบียนสหกรณ์ ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนสหกรณ์ได้ (มาตรา 21)</p> <p>31. นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัด กำหนดให้เกษตรและสหกรณ์ประจำจังหวัด (มาตรา 121)</p>	<p>ทำได้กรณีเดียว คือ นายทะเบียนสหกรณ์จะแต่งตั้งสมาชิกเป็นกรรมการแทนในตำแหน่งที่ว่าง (มาตรา 49)</p> <p>กำหนดแต่เพียงนายทะเบียนสหกรณ์เพียงคนเดียวเท่านั้นที่ร้องทุกข์หรือฟ้องคดีแทนได้ (มาตรา 43)</p> <p>ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับ 141 กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัด (ข้อ 2)</p>

ที่มา : อทตยา, 2542

การแก้ไขพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542

แม้พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ใช้ไปได้เพียงไม่ถึง 3 ปี แต่ก็สร้างปัญหาในทางปฏิบัติบางประการ จึงมีความพยายามเสนอแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ประมาณเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2545 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้ให้ความเห็นชอบและร่างพระราชบัญญัติสหกรณ์ใหม่ ที่ผ่านการตรวจพิจารณาจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยมีรายละเอียดที่ขอแก้ไขเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ดังนี้

ประเด็นเนื้อหาของกฎหมาย

1. องค์ประกอบคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ เปลี่ยนจาก ประธานกรรมการชุมนุมสหกรณ์ระดับประเทศ ประเภทละหนึ่งคน ประธานคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรระดับประเทศหนึ่งคน (มาตรา 9) เป็น ผู้แทนสหกรณ์การเกษตร และผู้แทนสหกรณ์นอกภาคเกษตรอย่างละห้าคน (มาตรา 3)

2. นายทะเบียนสหกรณ์ เปลี่ยนจาก ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (มาตรา 15) เป็น อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน (มาตรา 5)

3. ให้สิทธิสหกรณ์ในการบังคับชำระหนี้จากเงินค้ำหุ้น จากเดิมกำหนดว่า สมาชิกจะนำ ค้ำหุ้นหักกลบลบหนี้กับสหกรณ์ไม่ได้ (มาตรา 42) เป็น ระหว่างที่สมาชิกภาพสมาชิกยังไม่สิ้นสุด ห้ามมิให้เจ้าหนี้สมาชิกใช้สิทธิเรียกร้องเอาเงินค้ำหุ้นจากสมาชิก เมื่อสมาชิกภาพสิ้นสุด สหกรณ์ มีสิทธินำเงินค้ำหุ้นที่ชำระแล้วของสมาชิกมาหักกลบลบหนี้ที่สมาชิกผูกพันต้องชำระหนี้ หรือค้ำชำระ กับสหกรณ์ได้ และให้สหกรณ์มีฐานะเป็นเจ้าหนี้ปริมนสิทธิพิเศษเหนือเงินค้ำหุ้นนั้น (มาตรา 5)

4. ขยายขอบเขตของวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ จากเดิม (มาตรา 46) เป็น วัตถุประสงค์ของ สหกรณ์แต่ละประเภทตามที่กำหนดโดยคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ (มาตรา 6)

5. เปิดโอกาสให้บุคคลที่พ้นตำแหน่งกรรมการดำเนินการสหกรณ์ กลับมาบริหารสหกรณ์ได้ โดยยกเลิก (3) กรณีห้ามมิให้กรรมการ หรือผู้จัดการที่เคยพ้นจากกรรมการ หรือมีคำวินิจฉัยเป็นที่สุด ให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการตามมาตรา 22 (4) (มาตรา 52) เป็น ห้ามมิให้กรรมการ หรือผู้จัดการ ที่เคยพ้นจากกรรมการตามคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ ตามมาตรา 22 (4) หรือมีคำวินิจฉัยของ คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติเป็นที่สุด ให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการตามมาตรา 26 เว้นแต่เมื่อพ้นกำหนดสิบปี นับแต่วันที่มีคำสั่ง หรือคำวินิจฉัยแล้วแต่กรณี

6. สร้างความชัดเจนในการเก็บอัตราค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย เปลี่ยนจาก มาตรา 60 เป็นให้สหกรณ์ จัดสรรเป็นค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ฯ ตามจำนวนที่คณะกรรมการ พัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด แต่ต้องไม่เกินร้อยละห้าของกำไรสุทธิ (มาตรา 8)

7. ให้อำนาจที่ประชุมใหญ่ถอดถอนกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์ได้ โดยเพิ่มกรณี พ้นจากตำแหน่งของกรรมการสันนิบาตสหกรณ์ฯ อีกหนึ่งกรณี (มาตรา 115) เป็นที่ประชุมใหญ่มีมติ ให้ถอดถอนออกจากตำแหน่งด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนผู้แทนสหกรณ์ ซึ่งมา ประชุม (มาตรา 9)

8. กำหนดให้รัฐมนตรี มีอำนาจเรียกประชุมใหญ่วิสามัญได้ เมื่อมีการร้องขอของสมาชิก สหกรณ์ โดยเพิ่มวรรคสี่ในมาตรา 116 กรณีที่คณะกรรมการสันนิบาตสหกรณ์ฯ ไม่เรียกประชุมใหญ่ วิสามัญตามวรรคสาม สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด อาจทำ หนังสือร้องขอ ภายใน 60 วัน นับแต่วันพ้นกำหนด และตามวรรคสาม เพื่อให้รัฐมนตรีเรียกประชุม ใหญ่วิสามัญได้ ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือร้องขอ

9. กำหนดให้อำนาจแก่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ ในการแก้ปัญหาการ ดำเนินงานของสันนิบาตสหกรณ์ฯ (มาตรา 117) โดยกรณีที่มีปัญหาดังกล่าว ให้ประธานกรรมการ

สันนิบาตสหกรณ์ฯ หรือกรรมการสันนิบาตสหกรณ์ ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกรรมการ หรือผู้แทนสหกรณ์ที่เป็นสมาชิกไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน ร้องขอให้คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติวินิจฉัยได้ โดยให้ถือคำวินิจฉัยเป็นที่สุด และให้สันนิบาตสหกรณ์ปฏิบัติตาม